

חת"ם

קובץ תשובות סי' פט צ

סופר

צג

שהגיה. שוב מלאתי [כן] בספר אחד, כמדומה לי צמח"ם א"ש:

וראייתי במקור חיים להגאון מליסא סימן תמ"ח [ביאורים סק"ה ד"ה ולענין] שכתב, שאגב אינו מועיל לקנין דאורייתא, אלא שחמץ אחר ציטול הוא דרצון. ודבריו המוכיחים, אי נמי הקנין אינו מועיל לדינא, מכל מקום איך שייך ציטול [ב]מה שהוא נושא ונותן צו (ומוכרו) [למוכרו], נמלא אי נניח דאגב אינו מועיל לדאורייתא, גם לחמץ לא מהני. אבל הרמב"ן צמלחמות ה"ל, תיוצחיה דהתם לא מייירי מציטול, כמוצן. וזר"ש פרק הזרק [גיטין ע"ז ע"ב] גבי תיזיל איבי ותיחוד ותפתח, מבוחר ברש"י [ד"ה הרי] שמתגרשת באגב, ובר"ן [שם סוד"ה והא] פליג הא לא אמר אגב, והיינו משום דסבירא לי לצורין צעי אגב וקני ודעתו משום חלירה, ולית לי הא דהש"ך [ח"מ] סימן ר"צ [סק"ג] דאף על גב דגיטא ותלירה צאין כאחד, מכל מקום חלירה וקנינה אין צאין כאחד, וכן מלאתי משמעות הריטב"א פ"ק קידושין בסוגיא דאגב [כ"ו ע"א ד"ה אמר חזק"י] כהש"ך, מכל מקום הר"ן לא סבירא לי [כן], אבל צין רש"י וצין הר"ן סבירא להו דמתגרשת באגב. ויעוין קידושין דף ז' ע"א דמתקדשת באגב, ובתוס' ע"ז ע"א [ע"א ד"ה רב אשי] דכתב שיקנה חדר לגוי וימשוך בהבמה לתוכה, מבוחר כהש"ך ה"ל דהאר וקנין צאין כאחד לא אמרינן, אבל קשה מאי טעמא לא יקנה באגב, ואולי ס"ל דבהמה דנייד לא מקנה באגב, ומאה לאן כפותים או שחוטים היו, דלא כחוס' צ"ק י"ב ע"ב [ד"ה שאני], ול"ש:

במגן אברהם סימן תמ"ח [סוסק"ד] יש קילור וגמגום צכוונת משאת צנימין [סימן כ"ט], כי אלו היתה כוונת משאת צנימין דניחול צתר דיניהם, לא היה כותב מגן אברהם קלה קשה מצבורות [י"ג ע"א], כי ה"י תמי גדולה, ועוד, מה זה שהעתיק מגן אברהם "ומכ"ש הקנין שצין גוי לישראל", מאי קל וחומר וכל שכן איכא, אבל משאת צנימין לא אהי עלה [אלא] מטעם סיטומתא ומנהג הסוחרים ואפילו ה"י רק מנהג בעלמא ה"י קונה, ומכל שכן שהוקצע על פי דיניהם ונהגו הסוחרים [כן], וראוי שיקנה אפילו צין ישראל לחצירו מטעם מנהג, מכל שכן צין ישראל לעכו"ם, זו היא כוונת המשאת צנימין, ועתה הקוישא מצבורות איננה אלא קלה קוישא כמוצן:

מב"ל מקום לדינא אין ספק שדיניהם מהני מטעם שכתבו תוס' צ בסוגיא דא"ש אהי יכול לזכותו כ"י כדאיתא צ"ק דף קי"ג ע"א, ויעוין צתצות רמ"א סימן יו"ד, ומטעם זה נ"ל ג) לקיים לדינא אידך דתצות משאת צנימין ד) דצמשך על ידי שליח עכו"ם מועיל משום דבדיניהם הוה קאמיסיאנע כמותו, אף על גב דמשאת צנימין בעלמו לא נחית לכך. ומצבורות לא קשיא, דעד כאן לא אמרינן אלא לזכותו בדיניהם לקיים מקח חמץ או להפקיע מצבורה, אבל התם איתמר [ברישא דישאל מעכו"ם קנה ו] חייב צצבורה, והוה לחוצתו של ישראל, לא דיינין ליה בדיניהם, משום הכי מוקי התם גם סיפא דומיא דרישא בדיניהם שפסקה להם תורה:

משה"ק סופר מפ"פ דמיין

תשובה צ

[להגאון מוה"ר ברוך פרענקל זצ"ל.

בעל שו"ת עטרת חכמים]:

מה שכתב פאר מעלתו הגאון נ"י שאין מוצן למה שכתבתי צמכתאי שלא ה"י לעכו"ם "קרקע", יעכ"ה ויגיה צמכתאי שצידו שלא היה לעכו"ם "פרוטה", כי ע"ס הוא:

מה שכתב פ"מ נ"י דרשב"א [צתורת הצית בית חמישי] סוף עטר צ' מיייתי צשם רמב"ן דעכו"ם קונה בצניהם, מאז הבהתי על הגליון — "רמב"ם" צמקום "רמב"ן", מדלא מיייתי רמב"ם בצצור, והרב המגיד [ה"י זכיה ומתנה פ"א ה"ד] העיד על הרמב"ן דפליג על הרמב"ם, על כן טוב

התם צצצא קמא [קיי"ג ע"א] צספר אסיפת זקנים הפסק צשם הרב המאירי מצוה למוחקר, כי לא ילא מפ"ה קדשו, והוא דעת האומרים לרשע לדיק צאמונתו יחי, ויעוין צהקדמת צן יוחי:

א) נראה דצ"ל "ג"ל", ר"ת נראה לי.
ב) עיין פילואים אות ו'.

א) במקור נדפס "צ"ל".
ד) סי' צ"ו, והובא ג"כ במגן אברהם שם.

ומה שכתב הגאון נ"י לדעת הגאונים האחרונים דחמץ שמכר הוא בכלל ציפול, גם [אני] סמכתי על ספקא) זו בארזה תשובות(ו), והוא, דנימא אם יש ספק צמכירה אי משיכה קונה או כסף, נימא שהמזבל אי איכא צרשותי דלא חמית, ובכלל זו שלא ראה צעיני שכלו שיהי שלו, כגון שמכרו בכסף וסבור הי' שיקנה [העכו"ם] וצאמת אינו כן, נמלא שהוא צרשותו ולא חמית, וכשיבא לבית דין יכה הדין שהחמץ אינו של עכו"ם כי לא קנאה, מכל מקום אני מפקירו ומזבלו ונמלא יזכה צו העכו"ם אחר כך או צקנין או מהפקירה, אבל אי נייח שאגב קונה על כל פנים מדרצן לקנין דרצן אפילו לעכו"ם, נמלא הרי החמץ הזה הוא של עכו"ם צדין ואין אדם יכול להוליא מידו, ורק לענין דאורייתא קאי צרשותי, איך אוכל להפקיר מה שמסרתי ציד אחר ואי אפשר להוליא מידו, ואפילו אמרינן יחא בטל כעפרה לא זייתינא לי:

ואני תמה (מלשון) [צלשון] הגאון נ"י שכתב שמוכר דרך הערמה כו', וידוע הוא שאין המכירה הגרוע מוליא מידי כל יראה דאורייתא כו', וכפל ובייש כן, ואם כן הוא צדעת המזבלים חמץ, אני מסכים לתרומתו של הגאון מחמת השקל צסימן תמי"ח [סק"ד ד"ה וכבר כתבתי], דמריש הוי אמינא כיון שהקנין הוא קנין גמור מן התורה שוב דברים שבלב אינם דברים [כקידושין מ"ט ע"ב], ולא דמי לנפל עלי דגלי דעתה דנפילה ייחא לי דליקני [צ"מ י' ע"ב] וגילוי דעת מהני, אבל הכא אין כאן שום גילוי דעת, אבל אי נימא כדעת מר הגאון נ"י, אפילו גילוי דעת לא צעינן, דמר הו' אמר אן סהדי דכל ישראל חושבים כן וזוכרים זה צשעת הציפול אם כן אין כאן מכירה, לא דאורייתא ולא דרצן, וכדעת מחמת השקל הכ"ל:

ומה שכתב מקנין אגב, איצרא הגאון מליסא לא נחית לכך, ולא זיין על תוס', לא צ"ק דף י"ב [ע"א ד"ה מחניתא] ולא דף ק"ד [ע"ב ד"ה אגב], וצאמת כבר כתבתי בגליון שער המלך שלי פ"ג דמכירה שאין ראי' מחוס' צ"ק דף ק"ד, ופקפקתי מרש"י דגיטין [פ"ז ע"ב ד"ה הרי]:

ומה שכתב הגאון צהא דגיטו וחלירו צאים כלאחד [גיטין ע"ז ע"ב], אני לא צאתי לדי ז', כי צעיני הכינותי על גליון הש"ך סימן ר"ב [סק"ג] לחלק בין סילוק לקנין, דחנר שהיא שלה מאז אלא שכה הצעל מעכב דמה שקנתה אשה קנה צעלה [גיטין שס], צזה אמרינן סילוק הצעל וגיטת צאין כלאחד. וכן ידו של עבד(ז) שהוא נתח מגופו אלא [ש] כח האדון שולעת עליו, וסילוק האדון ושחרורו צאים כלאחד, אבל שתקנה חנר מחדש ויעשה מיד שלומה או ידה להקנות לה גם גיטה, זה אי אפשר, והחילוק הזה נכון צעיני:

ואבאר כוונתי צתוס' ע"ז [ע"א ע"א ד"ה רב אשי], שכתבו, שיקנה לעכו"ם חדר וימשוך הצהמה לתוך החדר, וקשיא לי מה לנו זה העורה, ואפילו תהיה הצהמה צאגס(ח) והעכו"ם והישראל צתוך הספונה יקנה לו חדר צפרועה ואגבו הצהמה בכל מקום שהיא, אלא על כרחך סצירה לכו אין אגב לעכו"ם, או סצירה לכו דצהמה דנייד צעי עומד צחוכו, וכיון שעל כרחך לריך שיהיה צחוכו, שוב לא קשיא נימא מטעם אגב, כי לא צאו אלא להודיענו שום קנין להפקעת צכור, וצזה נסתלקה תמיחה מר מעלי:

מה שכתב מרמזים ריש צכורות — ומה לעשה, וכן דעת רי"ו תלמיד רא"ש, כמו שכתב גם צש"ח אמונת שמואל סימן (מ"ד) [מ"ה] דן כן לפני רבותיו ונתקבלו דצרי, ועליהם רמז קלות החושן סוף סימן קכ"ג, ולדעת הגאון הכ"ל כל הראשונים נתכוונו לקנין אגב, וכדעת סלומדים שדחה מר הגאון נ"י:

מה שכתב הגאון נ"י מספר שיטה מקוצצת כתובות ל"ט) ע"א צרש"י מהדורה קמא [ד"ה כ"ג קטן], אם כוונת רש"י אין קנין היינו חליפין, יש הצנה גם לראשית דצרי "אין מעשה קטן כלום", ר"ל קנין חליפין, כי כן דעת חוס' גיטין ס"ה ע"א ד"ה לרור כו' צתירון השני, דתירון אי של חוס' שם קשה קתה, דאם כן קטן שהגיע לפונת קנין ולא לפונת שליחות אין זוכים עצורו לא לרי אליעזר ולא לרי יחושע [צ"ב קנ"ו ע"ב], ולא משמע כן, ולפע"ד לזה נתכוון הג"ה אשר"י שם צצצא צתרא [פ"ט סי' ל"ז] שמה עליהם צנכסה הגדולה, ומייתי ליה צסוף ספר לחס סתרים, ולפע"ד הכוונה כמו שכתבתי, ומכל מקום היה נראה תירון צי עיקר, שלזה נתכוון [רש"י] מהדורה קמא הכ"ל. אבל הדברים תמוהים לאיזה לורך תהיה כאן קנין חליפין על הכתובה, וכי אם ישכור לעלמו שפחה לשמשו או יתחייב עלמו צאתן לזונתו וכתב עליהם שער — לא יתחייב, ומה לריך לקנין חליפין. ופשוט צעיני דקנין אישות קאמרי, שאין לעכו"ם קנין אישות, וכן אין מעשה קטן לענין אישות כלום, ואפילו הכי הכתובה קיימת אחר כך ואי לאו הכי אין לדברים אלו [הצנה] כלל:

ואבאר כוונתי צהא דגרועות כי קבל עליו מאי הוי [צכורות י"ג ע"ב], צשלמא צערכין [כ"ב ע"א] אחי שפיר, כיון שרלה צכך מצריזים ששים ווס צרלונ, אבל הכא כיון שעשה קנין הקונה מן התורה צעכו"ם, מה מועיל שיקבל עליו, הרי יכול לחזור צו, אלא על כרחך צשקנו מידו, ולא הייתי לריך להציא לפ"מ הגאון נ"י דצרי ש"ך [ח"מ] סימן כ"ב ס"ק ד' וחוס' צצא צתרא דף ג' ע"א ד"ה קנין כו', וכי נעלם ממנו:

ז) ר"ל מה שקנה עבד קנה רבו, עיין קידושין כ"ג ע"ב.
ח) במקור נדפס "באגב".
ט) במקור נדפס בשיבוש "כתוב כן ע"א".

ה) נראה דצ"ל "סברא זו", וכנראה היה כתוב במקור "סי' ונשלם בטעות "ספק".
ו) עיין שו"ת אור"ח סי' קי"ט ד"ה אך אם, וראה מילואים.

תשובה צא

האותיות שאלוני על מחמר חז"ל [תגיגה י"ג ע"א] אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו הי' שנאמר ולמקלה השמים ועד קלה השמים וכו', מצואר שם דהעולם הוא מהלך ת"ק שנה, ואלו הרמזים ציאר בהקדמת משניות סדר זרעים [ד"ה אחר כן] שכדור הארץ הוא צדקדוק כ"ד אלף מילין, ומה ענין זה לת"ק שנה:

תשובה. דברי חז"ל צזה, וצכיואל צזה, נעלמו מהשיג, וחשבונו יותר דק ויותר עמוק מכל דרכי הפלוסופי. אמנם צכל זאת שלא יאמר המפקפק צזה אתה פוערני, צזה ואראך דבר נפלא ומשם נדע שאין להרהר ח"ו. הנה מה צצע ומה הועיל מי שהקיף העולם היקף פעם א' ולא ראה ממנו אלף כרוחצ פרסות רגלו אשר צו הקיף את העולם כולי, העל זה יאמר שראה את העולם כולי, והוא לא ידע טבע ארץ א' צכללה, אבל לא יאמר זה כי אם למי שדרך אותה לצבולותי ומחלקות מחוזי ומדינותי, ועל כרחק לריכוס אנו ליתן צבול מה לזה:

והגראה צזה, כי ידוע שרוחצ הגלגל הוא ש"ס מעלות, ולהיות הגלגל עגול, וחלול ממולא, ורוחצ אלכסונו שזה צכל לז, אם כן יש צו ש"ס חלקים או מעלות צכל לז שחפנה שס. וידוע כי הארץ משהנה טצעי ארצותי ומדינותי לפי אורך ורוחצ מעלת הגלגל שכנגד הארץ ההוא, עד שתאמר מדינה פלונית תחת מעלה פלונית ועצמה כך ומדינה פלונית תחת מעלה פלונית ועצמה כך. והנה מי שהקיף הארץ פעם אחת לא ילא ידי חוצתו עד שירחיק ממקום שהקיף כדי שיעור רוחצ מעלה א' ויחזור ויקיפנו שם וידע הארץ מה היא צהקיף שצמעלות האלו, וכן יעשה ש"ס פעמים, ואם כן עשה נאמר עליו שמדד העולם כולי:

ועתה צואו חשבון, אם היקף כדור הארץ כ"ד אלף מיל, ומהלך אדם צינוני עשרה פרסאות ציום שהם ארבעים מיל, נמלא מהלך אורך מאה מיל צשני ימים וחמי, ולעשרים וארבע אלף מיל יאטרך שש מאות ימים צכיוון, זהו להיקף פעם א', וכשיקיפנו ש"ס פעמים על דרך האמור, נאטרך להכפיל ש"ס פעמים שש מאות ימים ויעלה לחשבון רי"ו אלף ימים, צזה יי"ח היקף העולם לדעת מולאו ומוצאו כמצוקש:

ומה שכתב הגאון נ"י דצקבל עליו לדון צדיני ישראל לא צעי קנין, לא ידעתי מה מעליותא איכא צדיני ישראל, כרי שניהם דין חורה הם, והקצ"ה לזה שהוא יקנה רק"ו ישראל צך, וקרוצ להיות מתנה על מה שכתוב בחורה לולי שהיא דבר צצממון יא):

וממה שכתבו תוס' [צכורות י"ג ע"א ד"ה מה] ופשיטא לכו דאין שער צגוי, אפשר טעמא משום דהוי עדות מפי כחצם, ולא היה לנו ללאה לדון צדבר חדש צחילוקים שכתבו תוס' דף כ"ב ע"ב, אלא משום דכחא גלי רחמנא צגע [גיטין ע"א ע"א], וכן למדתי מדברי רז"ה ומלחמות פרק ארבעה אחים [יצמיה ל"א ע"ב] וצספר הזכות שם, ואם כן עכו"ם [ד] לאו צני כריתות נינהו [כרש"י גיטין ע" ע"ב ד"ה חוץ] לא יועיל שער:

ואני נבך אי עדות ישראל מועיל על עכו"ם כי לא תענה צרעך כתיב [שמות כ"י י"ג], ומלאתי שברגיש צרעך הלוה רמצי"ן צספר קטן אמונה וצעחון פרק י"ט, ותירץ על דרך דרוש אגדה. (צסוף אותו הפרק מה שכתב מטיע"א [ל"ט] כי לא נעלם ממנו ח"ו סוגיא צמקומה צצא קמא סוף פרק הפרה [נ"ה ע"א]), ואם כן דישראל לא יעיד קשה למאז שער, דמי יעיד על עדים עכו"ם כל התנאים המצוארים צסוגיא דשערות העולים כו' [גיטין י" ע"ב], ויעוין שם צצה"ה [אשר"י]:

מה שכתב מר מעלי גיטך מעל גצי קרקע, דברי פי חכם חן, אבל לא היה לריך לטעם דעלי גיטך, דאפילו כלי צעלמא אינו קונה אלא אם כן יעשה אחר כך קיין אחר לקנות הכלי, דאי סלקא דעתך דקונה החצר צרגע הראשונה וצרגע השני קונה הכלי ממילא צלא קנין חדש, ואם כן ההדר הקושיא לדוכחא אגב למה לי, דעל זה סוצבים דברי הש"ך סימן ר"ב, אלא על כרחק דלא קנה כלל, ואין לריך לזה טעמא דעלי גיטך, ונפקא מיניה צשהרור דעבד כי האי גווגא דמשמע לי מטורי זהב סימן רס"ו ס"ק מ"ד דמשחרר על ידי עלי מעל גצי קרקע, וטעמא דהתם לא כתיב ונתן, אלא חופשה לא ניתן [ויקרא י"ט כ'] ואפילו ממילא, כצ"ל:

ובמקום אחר הארכתי ליישב סוגיא דשוו גיטי נשים כו' [גיטין ע" ע"ב], אלא לטעמא דמר לא צעי אגב אלא משחרר צחצר, ולטעמא דידי צעי אגב:

משה"ק סופר מפ"פ דמיין

יב) בבכורות דף כ' לא נזכר מזה בתוס', וכנראה דצ"ל 'תוס' כתובות דף כ' ע"ב', עיי"ש תוס' ד"ה ורבי יוחנן.

י) יש כאן שיבוש, וכנראה דצ"ל: "שהוא יקנה כן וישראל בכך". יא) עיין קידושין י"ט ע"ב.

הקדמה מהמחבר למסכת פסחים

ויאמר יחזקאל מה יתרון לאדם בכל עמלו, כל ימי חיי הבלו, אם לא יעשה דבר טוב זכרון לפועלו, חק עולם יהיה לו, גם כי ירדם בקבר דעת שפתיו ברור מללו, לכן להיות כי כל ימי מיום הייתי בן עשרים, זיכני השם בחסדו ללמוד עם תלמידים, וחידישתי כמה דברים נחמדים, בחידושי הלכה תוסי על כמה מסכתות דברי חידודים, להעיר אוזן בלימודים, ואמנם לא העליתי הכל על הספר וחבל על האבודים, וכעת אני משמח בחלקי אשר כתבתי לזכרון וגם אשר כתבו התלמידים. וכבר זיכני השם זה שבעה שנים להוציא לאור חיבורי "נודע ביהודה", ואז קראתי בשם על שם אדוני אבי אבי התעודה, והיום שלמתי נדרי גם אם לבינה אקרא לאמי הצנועה והחסידה, לעשות ציון לנפשה הטהורה, ובחירתי להעלות בראשונה על מזבח הדפוס על שלש מסכתות ברכות פסחים ביצה "ציון לנפש חיה". ומסכת ברכות עיקרה לברך ברכת הנהנין, ולא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם [דברים ח', ג'], כי האדם כולל הגוף והנפש, הגוף יקרא אדם על שם האדמה אשר לוקח משם, והנפש הניתנה לאדם החצובה מכסא כבודו, נקראת אדם על שם אדמה לעליון [ישעיה י"ד, י"ד], ועל הכסא דמות כמראה אדם [יחזקאל א', כ"ו], והגוף יחיה על הלחם, וכל מיני הנהנין מגשמיותם יחיה הגוף הגשם, אבל על כל מוצא פי ה' שהיא הברכה, יחיה האדם חיי הנפש, ולכן ציון לנפש חיה הוא הברכה. ומסכת פסחים הוא מצות הפסח שנצטוונו בצאת ישראל ממצרים, וידוע שכל גלות מצרים היה תיקון לחטא אדם הראשון שאכל מעץ הדעת, וכן נאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים [בראשית ט"ו, י"ג] ידוע תדע כי גר יהיה זרעך וגו'. אמר ידוע תדע, רמז לו שזה בעון עץ הדעת, ותדע אותיות דעת, וכאשר חטא אדם נסתלק ממנו נפש חיה, אשר עליה כתיב [שם ב', ז'] ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה, רמז לו כי הוא חי לעולם, וכן היה אם לא חטא, וכאשר חטא נתקיים מאמרו של הקב"ה [שם פסוק י"ז] ביום אכלך ממנו מות תמות, כי שלטה בו המיתה, ונסתלק תיכף אותה מדרגה של נפש חיה, כי הוא יחיד במדרגה זו קודם החטא. ולכן כתיב [שמות י"ב, מ'] ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה. ובוה נתקן נפש חיה, כי נפש מספרו כן, ואז זכו לנפש חיה. וכן היה מתקיים אם לא היו חוטאים בעגל היו חרות על הלוחות ממלאך המות [עבודה זרה ה' ע"א]. ולכן כל מצות הפסח הוא ציון לנפש חיה. ומסכת ביצה הוא על מלאכת יום טוב, אך אשר יאכל לכל נפש [שמות י"ב, ט"ז]. ולכן בחירתי בשלש מסכתות הללו להעלותם בשם **ציון לנפש חיה**. ויען כי בחיבורי נודע ביהודה קראתי שם העצם על שם אדוני אבי ז"ל ושם אמי ברמז המספר קטן, ועתה קראתי שם העצם על שם אמי ז"ל, נפש חיה היא שמה, ושם אדוני אבי במספר הלמ"ד שבראש מלת לנפש, כי יהודה מספרו שלשים, וציון הוא ציון לשמי יחזקאל, חושבנא דדין כחושבנא דדין.

וצריך אני להודיע כי כל דברי הם לתלמידים, אבל גדולי הדור המה יכולים לחדש דברים הטובים יותר, כי אני בעניי הכינותי מנחת עני, ואמנם גם לגדולים ממני לפעמים יהיה להם תועלת, ועל כל פנים ארויח להם הזמן, ודבר שיגעתי בו כמה שעות הם ימצאו מוכן לפניהם, ובשיטה דרבי חנינא סגן הכהנים לא יאומן כי יסופר גודל היגיעה שיגעתי בה, כמה לילות נדדתי שינה מעיני, וביחוד שיטת רבינו הגדול הרמב"ם בהקדמתו לסדר טהרות הביא סוגיא זו, וכל דבריו הם לכאורה דברי תימה, ובעזרה"י העליתי ארוכה לכל דבריו. ומעתה אתן שבח והודיה לצורי וקוני, אשר זיכני זה חמישים שנה להרביץ תורה, וכה יגמור בעדי, כל ימי קיום שלדי, ויאיר עיני, ועיני זרעי, ועיני תלמידי, בתורתו תורת אמת.

דברי החותם בהודאה וכורע בברוך.

יחזקאל הלוי לנדא

התנצלות המחבר

אמר המחבר כבר נודע ונתפרסם בכל המקומות אשר הייתי שאני מזהיר ומוכיח ברוב הדרשות אשר אני דורש ברבים להיות נזהר מאד בכבוד האומות אשר בזמנינו, ואנחנו חוסים בארצותיהם ובמדינותיהם, וחיביבים אנחנו להתפלל בשלום המלכים והשרים וחיילותיהם, ולהתפלל על שלום המדינה ויושביה, וחלילה לנו להיות כפויי טובה, אשר המה מטיבים עמנו ונותנים לנו מחיה ושארית בארץ. וגם אני מזהיר תמיד על הגזל ועל הגניבה, ומודיע כי אין חילוק כלל באיסור גזילה וגניבה בין ממון של יהודי ובין ממון של נכרי, הכל כמבואר בארוכה בריש חיבורי נודע ביהודה, והכל הולך אחר החיתום, שכל מקום שנמצא בשום חיבור דבר גנאי על עכו"ם או גויים וכותים וכיוצא בלשונות הללו, שלא תטעה לפרש על האומות הללו שבזמנינו, כי המפרש כן הוא טועה ומפרש שלא כדת של תורה, אבל הכוונה על האומות הקדמונים שהיו מאמינים בכוכבים ומזלות, וכמו כת הצבא שהזכיר הרמב"ם בספר המורה, שאותן האומות אפיקורסים ומינים היו ולא הודו בבריאת עולם והכחישו כל המופתים והכחישו הנבואה, ולכן יזהר כל אחד בדברי אלה וישים אותו על לבו לזכרון.

ועל הטוב יזכר שמה של האשה אשר עמדי, אשת חיל הצנועה והחסידה, זוגתי הרבנית מרת **ליבא** ת"י, והני נשי במה קזכיין באמתוני לגברייהו. וכבר הזכרתי בהקדמת חיבורי נודע ביהודה רב זכותה בזה בשני הנעורים, ועכשיו מה טובה וחסדה לעת זקנותי וכשלוך כחי, היא משגחת בעינא פקיא על שמירת בריאת גופי, וגם בלילה אינה נותנת שינה לעיניה ותנומה לפעפיה, וטרחת בזה רב ועצום, ישלם לה השם חסדה וגמולה הטוב להאריך ימיה ושנותיה בנעימים ובכבוד כל הימים, תמצא תמיד נחת מזרעה וזרע זרעה בהכשר ויתרון, ותנצל מאף וחרון, עוז והדר תלבש ותשחק ליום אחרון, אמן.

ת פ ל ה

אשר יסדו הרבנים המאורות הגדולים ב"ד מו"ש על הצלחת
אדוננו האדיר באדירים הקיי סר יר"ה וחילותיו בעת
המלחמה

וע"פ ראשי מנהיגי קציני עדת ישראל פראג בצרופ
הרבנים ב"ד הגדול הנ"ל יצאה הפקודה בכל בתי הכנסיות
לאומרה ערב ובקר עד כי יברך ה' את עמו בשלום

נדפס בק"ק פראג

ד"ח מרחשון שנת

תפלת

ישראל

אלו עשרים מומרים יאמרו קודם התפלה זו

ז ט"י יח כ' בא כ"ז לג מ"ד מ"ה מ"ז ס"ז ע"ב צ"א ק"ז ק"ח

ק"יח קכ"ה קכ"ח קמ"ד קמ"ז

Preces has imprimi posse judico. Pragae 24. Octobris 1805.

Carolus Fischer.

תפלה

אָנָּא אב הרחמים והחסד. העונה בכל עת צרותינו. לקול
שועתינו. גם היום פתח לנו שערי רחמים. שערי רצון. וקבל את
תפלתנו. אשר אנחנו מתחננים ומבקשים בכל לבנו. בזכות
מזמורי תהלים שקראנו לפניך. תצליח את אדוננו מלכנו הקיסר
האדיר והחסיד פראנץ השני. קיסר אוסטריה. וקיסר רומי
ותרום קרנו והודו. ותרכה שלומו. ושלום האהובה הקיסרית.
המהוללה המושלמת החכמה. מארי עטרעזיא. ושלום
כל בית הקיסר אוסטריה. וכשם שעשית חסד עם דוד המלך עת
אשר התחנן לפניך במזמורי אלה. ופדת אותו מכף כל אויביו.
והצלחת אותו ואת כל צבאיו בלכתו למלחמה. כן תעשה עמנו
חסד למלאות משאלותינו. אשר אנחנו שואלים ומבקשים. על
הצלחת אדוננו אב המדינה הקיסר פראנץ השני. להצליחו
בכל עניניו. ולשמרו בכל דרכיו. ושלח מלאכיה הרחמים לפניו.
כדכתיב כי מלאכיו יצוה לה לשמרך בכל דרכיה. ולהצילו מכל
פגעים וחראים רעים. ותגביה אותו. ואת כל שרי צבאיו ותילותיו.
והממלכות. והאומים. ונגידי ארץ. וראשי צבאות. ואנשי מלחמה.
אשר חברו עמו. להלחם ביום קרב. כלם יצליחו בהצלחה גדולה
ונפלאה. ילכו ולא ייעפו. ירוצו ולא ייגעו. לילה ביום יאיר להם.
בכל

בְּכֹל מְקוֹם אֲשֶׁר יֵלְכוּ וְאֲשֶׁר יָבוֹאוּ חֲלוּצֵי צְבָא יִשְׁכְּלוּ וַיִּצְלִיחוּ :

אֲתָהּ אָבִינוּ שְׁבַשְׁמִים הָאֵל עֵינֵי הַשֶּׁכֶל שָׂרֵי צְבָאוֹ וְכֹל יוֹעֲצָיו
 שִׁיתָנוּ עֲצָה נְכוֹנָה וְאַמוּנָה לְטוֹבַת הַקִּיסָר יִרְיָה וְעַל כָּל דְּרָכֵיהֶם
 יִגִּיה אֹרֹךְ הַהֲצֻלָּחָה וְעַל כָּל נְתִיבוֹתֵיהֶם שְׁלוֹם טוֹבָה וּבִרְכָה וְתָז
 בְּלִבְךָ כָּל שׁוֹנְאָיו שִׁיבְקֶשׁוּ שְׁלוֹם וְאַמֶּת וְכֹל אֲשֶׁר הִשְׁבּוּ עָלָיו רָעָה
 יִשׁוּבוּ אֵלָיו לֵאמֹר הִנְנוּ קוֹרְאִים לְשָׁלוֹם לָךְ וַיְכִירוּ כָּל הַמְּלָכִים
 וַיִּדְעוּ כָּל הַדְּוֹנָנִים אֵת כַּח גְּבוּרַת וּגְדוּלַת הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל הַקִּיסָר
 פֶּרְאֵנִץ הַשֵּׁנִי יִרְיָה וְתַעֲלָה קַרְנוֹ בְּתַכְלִית הַדְּוִמְמוֹת אוֹתוֹ וְאֵת
 הַגְּבִירָה הַקִּיסָרִית וְזָרַע בְּרָךְ וְאַחֵי הַמֶּלֶךְ הַקִּיסָר עֵרֶץ הַעֲדָצָאג
 קֶאֶרֶל זֶה שֵׁמוֹ לְעוֹלָם גְּבוּרֵי חַיִל מְגֹן וּמְחַסֵּה מְדִינַת בֵּיהֶם וְכֹל
 אֲחֵי הַפְּרָתָמִים וְהַפְּחוֹת כָּלֵם מְלוֹמְדֵי מְלַחְמָה וְכֹל הַסַּנְנִיִּם וְשָׂרֵי
 הַמְּדִינוֹת וְשָׂרֵי צְבָאוֹת הָעוֹמְדִים עַל פְּקוּדֹת הַיְלֻזוֹתָיו וְכֹל בֵּית
 הַקִּיסָר אוֹסְטְרִיָּה תְּגִבִּיה וְתַצְלִיחַ וְתָרוֹם כְּבוֹדָם וְתָז שְׁלוֹם בְּכֹל
 אֲרָצוֹתֵיהֶם וְלֹא תַעֲבוֹד חֶרֶב בְּכֹל גְּבוּלֵיהֶם :

וְאוֹתָנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּהֲזֵן לַחַן וְלַחֶסֶד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֵי אֲדוֹנָנוּ
 הַקִּיסָר יִרְיָה וּבְעֵינֵי הַיְדִידָה הַקִּיסָרִית וּבְעֵינֵי כָּל שָׂרָיו וְיוֹעֲצָיו
 עֲזָרְנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ אָמֵן וְכִי"ר :

Himmliſcher Vater! begebe mit deiner göttlichen Weiſheit Seine tapfere Feldherren und Seine treuen Räthe, daß ſie ſtets ihren weſen großen Kaiſer mit dem wahren guten Rathe zu allerhöchſt Seinem Beſten dienen, überall folge ihnen rühmlicher Friede und Segen, und auf allen Wegen leichte ihnen die Fackel des Glücks.

Lenke auch die Herzen Seiner Feinde ſo, daß ſie von Ihm den Frieden erſuchen, und alle jene nachtheilige Gedanken die ſie gegen Allerhöchſtſelben hegten, ſo verändern, daß ſie. Ihm bitzend den Delyweig reichen ſollen.

Alle Fürſten und Herrſcher erkennen dann die Macht und Größe unſeres großen Kaiſers, und das Füllhorn Seines Ruhms blühe bis zur höchſten Stufe: Laß dieſem unſern großen, gnädigen Kaiſer, unſere allergnädigſte Landesmutter, allerhöchſt Ihre erlauchte hoffnungsvolle Sprößlinge, dem erlauchten Bruder und unkerblichen Helden, dem Kettel Böhmens, und alle heldenmüthige Erzherzoge nebst dem ganzen erlauchten Kaiſerhaus, den tapfern Feldherren und allen Großen des Reichs die ſchönſten Gaden des Ruhms und Wohls genießen. Laß den ehrenvollſten Frieden in Seine weitausgedehnte Staaten zurück kehren, und kein kriegeriſches Schwert mehr in ihrer Mitte blitzen. Und auch uns Kinder Israels laß ſowohl in Seinen und allerhöchſt Seiner erlauchten kaiſerl. Gattin, als in Seiner Räthe und hohen Diener Nutzen, Gnade und Heil finden. Zur Ehre deines großen Namens Herr! Amen.

Vater der Gnade und des Erbarmens! der in jedem Drang der Zeit uns gnädig erhörtest, die Stimme unsers Flehens immer erbarmungsvoll aufnahmst, empfangе dieses unser Gebet, welches wir aus der Fülle unsers gerührten Herzens zu dir senden; und auch im Andenken jener Psalmen die wir andächtig anstimmten: Laß unsern weisen frommen Landesvater Franz den II. in allen Seinen Unternehmungen beglücken, erhebe Seine Majestät und Sein Heil, vermehre Sein und Seiner erhabenen Gemahlin unsrer unvergleichlichen gnädigen Kaiserin Wohl, und jenes des ganzen erlauchten Erzhauses Oesterreich. So wie du den König David seligen Andenkens, als er eben diese Psalmen für dich sang, ihm aus den Schlingen aller seiner Feinde erttetest, ihm und sein ganzes Kriegsheer als sie im Kampfe zogen beglücktest; so sey auch unserem Verlangen um welches wir dich heute inbrünstig ansehn, gnädig. Bewahre unsern gnädigsten Kaiser auf allen Seinen Wegen, schicke deine gute Engel stets vor Ihm her, so wie es im königl. Psalmisten heist cap. 91. v. 11. : „Denn er befiehl den Himmlischen auf allen Wegen dich zu schützen.“ Bewahre Ihm vor allen üblen Zufällen, und unglücklichen Ereignissen. Erhebe Allerhöchstselben und Seine tapfere Kriegsbeere auf dem höchsten Gipfel des Sieges und des Glückes, so daß Seine siegende Schaaren mit jene Seiner erlauchten Verbindeten (die mit Ihm zum gerechten Kampfe sich vereinten) immer unermüdet vorwärts schreiten mögen. Die Nacht sey ihnen so günstig wie der Tag, und überall wo ihre Waffen reichen, werden sie mit Lorbeern gekrönt.

Himm:

G e b e t.

Verfaßt

im hebräischen von die hiesigen jüdischen
Religionsvorsteher und Oberjuristen,
welches auf Veranlassung ihrer und deren hiesigen
Herren

Gemeindevorsteher

in allen Synagogen beym Morgen und Abendgebet für das Glück
der F. auch F. F. Wassen nach vorher gesagten Psalmen cap. 7. 9.

18. 20. 21. 27. 33. 44. 45. 47. 67. 72. 91. 107. 108. 118.

125. 128. 144. 147. gebetet wird.

Prag, 1805.

בבא קמא דף קיד

כ סו ת עינים

כל הצורא' ב'שעמי' כלם יליר כפוי יתבדך והוא על מי הספלי הלא בני אצ אחד כ'ס' וי'ך ועלה על דעת הישר צ'אדם' להק' או לולול בכ'ך סוס אלם צ'אדמה' והי' מ'חיה עם שיהי' ודנר זה מקורת משה למדנו' כתיב צקורה (הדברים כ"ג ח') לא מתעב תנרי' כי גר הית צ'ארנו' ג' ולמד קל וחומר' מה הענריים שהעצירו את ישראל צ'בדך' וזרקו וצוריהם ליחור' עם כל זה נעבור שהיו לישראל אכסני' שמה' נותה התורה' לא מתעב תנרי' ורצונו צ'עלי הפלמח' וצ'רונס לצ'ב' (צ"ק דף ג"ז ע"ג) למדו מזה' צירח דשפית מינ' , לא פסדי צ'י קלס' , (וכתתי צ'זה צס"ד דברים נ'אמנים ונ'המדים צ'הקמת' עולה ה'ש הראשון וצ'קונטרס קול קורא חומר וצ'קפת משס ומלאת) אומות ש'אנחנו יושנים תפתיהם שלויס וצ'קטיס , רשות נ'תונה לנו לצ'מוד ילעשות ולקייס את כל דברי התורה , ולסחור בכל מיני מסחר , ולאחז את ידנו בכל אומיות ומלכותיות , וני פתי חסר לצ' ונ'סוגע , יעלה על לבו לצ'אן ולגדף אומות האל , אין זה כי אם רע לצ' , והוא כגד התורה והיראה והחכמה' .

ה אמנם עדיין לא שמענו שהחיוצ לדרוש בשלומם וטובתם כל הימים , ואציא ראיות צ'ורות , וכן התורה , וכן הנביאים , ומן הכתובים , וכן המשנה , ומן הגמרא' . מן התורה , הנה עמוך ומולך , שהפרו צ'רית אדם , ולא קמו צ'לחם ומיס' , וסבר את צ'לעס , ולכך כתיב צ'זה (הדברים כ"ג) לא תדרוש שלומם וטובתם כל ימך לעולם , (ועיין רמב"ן סס) תה שאין כן אומה , הנושנת לנו מ'חיה צ'ארץ , אתה מחויב על פי התורה , לדרוש שלומם וטובתם , ועוד אפילו עמוך ומולך גופייהו , שהפרו צ'רית אחיס , והיו עיבדי אליים , עם כ"ו הדין נותן , אם הם פ'והים צ'חד מחלה , משלימין עמיהם , כמו שאמר הכתיב (שמואל ב' י"ד ז') וילמדו דוד אעשה חסד עם מן בן נחש , כאשר עשה אציו צ'מדי הסד , וכן מצויר צ'רמב"ן פ'ק ו' עה"ל תלכי' הלכה ו' . ושנוי צ'נביאים , ירמיה שלח צ'סס ה' , לכל צ'י הגולה (ירמיה כ"ז ז') דרשו את שלום העיר , אשר הגלתי אתכם שמה , והתפללו צ'עדה אל ה' , כי שלומה יהיה שלום לכם' . ועשולש צ'כתובי' (עזרא ט' י"ח) ארץ נדה היא , צ'נדת עמי הארנות , צ'תועבותיהם וגומר , לא תדרשו שלומם וטובתם עד עולם וגומר , משמע אצל אומות ש'מעשיהם נאים , ההולכים על דרך ישרה , שיצור לו האדם , החיוצ' על כל אים ישראל , לדרוש שלומם וטובתם' . ומרוב צ'משנה (אצ'רת פ'ק ג' משנה ז') ר"ח סגן הכהנים אומר , הוי מתפלל בשלומה של מלכות כו' (כאשר נוהגין בכל תפלות ישראל) ומתווש צ'גמרא (צ'רות דף י"ז ע"א) מדגל צ'פומי' דאני , לעולם יהא אדם ערוס צ'יראה , מ'ענה רך , מ'שצ חימה , מ'רצה שלום עם אחיו , ועם קרוביו , ועם כל אדם , אפילו עם עכו"ם צ'שוק , כ'די שיהא אהוב למעלה , ונחמד למטה , ויהא מקובל על הצ'רוי' , אמרו עליו על ריב' של הקדמו אדם שלום מעול' , אפי' עכו"ם צ'שוק' .

ו עדיין מוצת צ'אור , אם ראוי ישראל לברות צ'רית , עם אחד ע'אומה אחרת , אם גם הוא זוכר הצ'רית וקייס מ'אמרו , אף על זה , פ'קתי עיני ולצי כל הימים , הסתגל צ'לשנה אצ'ות , ואי אתה צ'א לירי ש'לה זו' . אצ'רהס היה עצרי ראש המ'אנוני' , וצ'צ'ומלך מ'עצדי אליים , וכתיב (צ'רשית כ"א כ"ז) ויכרהו שניהם צ'רית , ואחריו יצ'ק בני עם אצ'ומלך , (סס כ"ו כ"ח) ואחריו יעקב צ'נו עם לצ'ן , (סס ל"א מ"ד) וא"ת קודם מ'תן תורה שאני , הצ'ע נא וראה , גם אים שלמה מלך ישראל , כרת צ'רית עם מירס , כ'כתוב (מלכים א' ה' כ"ז) והי שלום צ'ין מירס , וצ'ין שלמה , ויכרתו שניהם צ'רית , ועיין מ'כספת יצ'מות דף כ"ג ע"א ד"ה הווא' .

ז ואם צ'אלה לא יומרו ספיקותיך , ותשאל לשמי והוא פלא צ'עינד , אם ראוי א'נחנו צ'ני ישראל להלוות מעו' , לצ'עני אומה אחרת , צ'שעת דוחקס , או לצ'רונס ענייהם , ולעשות עמיהם צ'דקה וחסד , שא עינד וראה , כתיב צ'תורה (שמות כ"ז כ"ד) אם צ'ספ תלוה את עמי , את העני עמוך , לא תהיה לו כ'נושה , ואמרו צ'נכילתא דר"י היה דורס , אם כספ תלוה ח'וזה , ולא דשית , כמו סכת צ'רס' צ'מקומו , ואמרו צ'עלי הלמוד ז"ל (צ'תפת צ'מ דף ע"א א') עמי ועכו"ם , עמי קוד' , עני ועשיר , עני קודם , עניוך , ועניו עורך , עניוך קודם , והרי הצ'ד מפורס , שכל פי הדין , א'נחנו מייצים להלוות לעכו"ם , אלא שיש לישראל משפט הצ'כורה ודין קדימה , קבל אם ישראל אין צ'ריך הלוואה , ועכו"ם צ'ריך , או אם יד ישראל משגת , להלוות גם שניהם , החיוצ להלוות לעכו"ם , דון מ'יני' , שהחיוצ לתת לעניו עכו"ם צ'דקה , כי הנה א'מרו ז"ל (צ'ת דף ס"ג ע"א) גדול המלוה , ויור מן העשה צ'דקה , ועתה ה'צעת מצ'עת , אם החיוצ להלוות , צ'דקה מ'יציא' .

ח וחכמי המשנה וההלמוד הוסיפו , מ'תן תנינא (גיטין דף כ"ט ע"ג) אין מ'מחין צ'יד עניו עכו"ם , צ'לקט סכתה ופיהה , ואמרו צ'תלמוד (סס דף ס"א ע"א) מפרשים עניו עכו"ם , עם עניו ישראל , ומצ'קריס חולי עכו"ם , עם חולי ישראל , וקצ'די קתי עכו"ם , עם מתי ישראל , משום דרבי שלום , ודרכי שלום ד'ארויותא הוא , דכתיב צ'ה (משלי ג' י"ז) דרכיה דרכי נעים , וכל נ'תצותי' שלום , כד'אמרו (סס דף ג"ט ע"ג) צ'גמרא , וכן מ'ינו צ'דוד מלך ישראל ע"ה , שכלו מ'מחמים לחן , כ'מצויר (שמואל ב' י"ד ז') .

ט ואם צ'כל זאת , לא ס'ז אפוי של צ'אל , וישאל אם המלכות עושה מ'כס , על סוס צ'ד , ה'ש היתר לאים ישראל , לעשות ת'חצולה וערמה , להצ'רית את ע'מנו מן המ'כס הזה' . צ'א ואראך מה סכתוב צ'ס"ע ח"מ הימן סס"ע סעיף ו' , מוכס שפ'סוקו המלך , ליטול ד'ר קצ'ב , אפי' צ'זה ש'שראל יתן ויור , מ"ת מ'יקרי ד'ר קצ'ב לכל אים , ודינא דמלכותא דינא , והמצ'רית המ'כס זה , עוצר על לא תגזול , דכתיב צ'תורה , מפני שגזול מ'נת המלך , צ'ין שהיה מלך ישראל , צ'ין שהיה מלך עכו"ם , ודין זה שרשו , מ'מסכת צ'ק כ'ק הגזול' .

ו' אבוור

י"ד אבנור ישתה, אם אלו דינים נאמרים, ליעזבי גלולים, עוזבי רגזי ופזרך, לעושי רגזו, המה האומות שאומרי' שבני מצינו, וצטט תפיקים נקראים, על אחת כמה וכמה. וכל ההולך ישר ישפוט משרים, כל האלמות, ובתניות, וסמות הבנות, וכל האלות, הבתיות בשמר התלמוד, וכל תזרו ישראל, המה על האומות הקדמונים, שעשו כל התועבות, אשר נשא ה', כמו הנצאיים, (במזבח בהרמז"ס ע"א מהלכות ע"א, וצפירה המשינה במסכת ע"א דף כ"ד ע"ג, ובמורה חלק ג'-פרק כ"ט) וכיוצא בהן, עובדי תרפים ושקונים, אשר החריבו מקדש ה', והרגו חסידיו עליהם, ועליהם אמר דוד, (צספר תהלים ע"טו) שפוך תחתך על הגוים, אשר לא ידעך, ועל ממלכות אשר צמחך לא קראו, כי אכל את יעקב, ואת נהבו השני, (ובן נחמד ציר ניה יו"ד כ"ה בקצת שנים) ואף כי עתה תהלה לאל, נאצדו כל עובדי אלילים, ואין זכרון מכל הראשונים, אשר עבדו לצעל ועקרון, וכיוצא בהן, עם כל זה מורה לפרסם קלונם צרנים, אולי כמלאים עוד באיים רחוקים, עובדי נבגי שנים, ואלא יקומו עוד רשעים בעולם, ויתהללו באלילים, וילכו אחרי ההצל הגוים ההם והגלו, כמו מאמיני בפי לני מידת שמשמים הבלהות, ומאמינים גם נמלומות, גם צתרפים, ומחוקים כל ע"ז שהי' בעולם, ומלמדים זכות על עיני ירצים, והארכתני במקום אחר.

יא יען אטילו אלה, אשר לא ידעו את ה', ומחוקים באוני שצתי לני שצור, יאות להפיל עליהם, שיסוצו מדרכם הרעה, ומה כלו דברי רבותנו ז"ל (צרכות דף יו"ד ע"א) בני צרינו, דהוו כצציותיה דרזי מאיר כו', קא צעי רחמי עליהו, כי הכי דליתמו, אמרה ליה צרורי' דציתהו, מאי דעתך, מאסו דכתיב יתמו חטאים מן הארץ וגומה, מוכציו מועטים כו', ללא צעי רחמי עלוהו, דלהדרו צתאונה כו', ויהיו כל יושבי תבל, שפה אחת ודברים אחדים, לקרוא בלש צסס ה' חלדים חיים, ונלך עולם, ולעבדי כסס אחד, ציוס ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

(ויקר הדברים דרשו צקונערס קול קורא אומר, צראש התצור עולת חדש הראשון, שדפסתי פה פראג תקמה"ל, וצקונערס זכרון צספר צראש עולת חדש השני, שדפסתי תקמז"ל, וצקונערס קענה צראש עולת חדש השלישי, וציתר צרורי' אשר עודנה צכצוים, והולאת הדפוס כי רצה היא לכן קצרתו) נאש הדורש טוב לעמו, ודוצר שלום לכל אדם,

אלעזר פלעקעלס

ה ק ד מ ה ה ר א ש ו נ ה

נאם הנגר חין חיל, לא צמ ולא צמיל, צה' אהלל דבר, על השתיד ועל העבר, מצטן חינו חלי אהה, מאז ועד עתה, ועד אציה צכלה חלי קצר, צאלדים אהלל דבר, מיוס צלתי מצית חמי מחדר בורתי, עשית פלא נגד אצותי, הרקות צרם צצבתך, להצן חלתך תורתך, צנחת ושונה, צאהנה ופנה, המה גדלוי סעשועים, והצדילוני מן התועים, וצחרו אלופים מסובלים, מלמדים המועילים ומסבילים, (ועל צצס אלוף נעורי, הרצני הווצולג צצורה וצחסיות צצמנה ווקנה, ויו הכהונה, כקס"ת מזה' תשה כ"ן רופא זיללה"ה אשר קראתי עליו מופד מר ה' אלול תקצ"ב לפ"ק והוא נדפס צמיוצרו עולת עני דרוש י"ד דרש משס) וכאשר הייתי צן שנים עשר שנים תמימים, והולכתי אצי מורי ז"ל לרצו הוציר עיני חכמים, הוא צצוד מורי החאירי, ישעי וחורי, (הדצ הגאון הגדול המפורסם מזהר"ס פישלס כ"ע) ואזרו עיני כי עשתיו דצס וצופת נופיה, סני שנים רופים, ומסס הצואני אל צית היין זה הינו ועוקר הרים, פאש הצצורים, דצן של כל ישראל ורצנים, כוד חכמים וצצונים, ראש וראשון צצורני, (מרכא ודצנא יחוקאל כצוה הלויס) ונציא חלדים צצוכו, צצמחר קצרו גופו הטהור צציון, וצציתו צצן עין עליין, עשר שנים שקדתי על דלתותיו, לשמוע יום יום שכל טוב מן שפתותיו, דצרו ערצים ומחוקים, צס"ס וכוסקים, ות"ל כפי קרה השנתי, ונעתי ומלתי, את שאהנה נפשי ולבי ראה, צצפסול התלמידים ודרכי הוראה, כצצואר צצסכית ראש התצור, עולת צצור, אשרי לתלמיד סרצו מודה לו, לצצמו ולהללו, יוטרס אשר הייתי צן צצע עשרה שנה, אצצתי עיני אשה כצרה עוצה והגונה, מוצע היחוס והיעצלה, אשר מעולם אנשי השס לשס ולתפארת ולתהלה, וציוס חתנותי והצחת לבו, הרצה לי חדיני חצי, כסך וצהב וכלי חמדה, גם חתני הרצה יעלי מורה ומתן ונה, אצל צעוני לעשרים שנה לח הנעתי, ולא קיה צי עוד רומי כי ירוריס צצצתי, ונעתי צצצתי, ומנחה לא מלאתי, צצגנה וצצנה חלתי לחס עוצי, והצלי קבלי עודוני, יס לצצרה לא יחשך כצצי, תיין חמי היצן הוא ומתן חצי, סדי היסס ענוני, ניגוס רעים נגשוני, לו וצול וצלו, את הכל מצלו, צצני צצת ומדס, וכל ספרי הקודס, אנשים רקים קבאוני, אשר מאססס לסית אותם עם כלצו לצני, וצצת שאלתם, וצס קבאתם, כי הייתי תלמיד חכם צצנייהס, וצצן נגד פניהס, ונשאוני כחצור, כדבר האמור, יצפס חרן, יפי ר"ע כשהיה יצס חרן, והתה סגו וקצו, ולא ידעו, כי חין צי סצונית צצצונית מתלמידי חכמים, שאלתם

ס פ ר

בן יוחאי

מבאר צפונות במאמרי

התנא האלהי רבי שמעון בן יוחאי ז"ל

הכתובים

בכל הש"ס בבלי וירושלמי ספרא וספרי ותוספתא

וההפרש ויתרון הגדול

בדינים והלכות ובספורים

אשר יש בין אמרי איש אלהים אלהי מהמאמרים שנאמרו בשם רבי שמעון בן יוחאי להנאמרים בשם רבי שמעון שהם ככל הש"ס.

וההבדל בערכו בכל תלמוד בבלי וירושלמי בין היותו טרם לכתו להמערה לבין היותו אחרי צאתו מהמערה והוכחות גלויות חזקות שהספר הורר הקדוש ורעיא מדימנא ומדרש הנעלם והתקונים מהיכרים מהתנא רבי שמעון בן יוחאי זה המפורסם בשני התלמודים וממתיבתא דיליה וחשובות נצחות וברורות לכל שואל וכותב שטנה על ספר הורר מרור דור בכלל ובפרט ומשפטי תרברים הנוכנים מספר הורר להלכה ולדון על פיהם הנמצאים בדברי רבותינו הפוסקים ובלתי נמצאים בהם כחוק הדר הוא באר הטיב בדברי צוח לטען הבין את כל לומר בו:

ומחובר מאתי.

הקטן מקטני העברים המהר ספר מוסדות הכל וספר הענין וספר בית רבי ותולדות רבינו הקדוש הנדפס מתוך ברשיון בראש ספרי המשניות ממנו לוקח.

משה בן רב מנחם מענדל קוניץ מאובן

המערה

ה' תקע"ה ל"ב"ע

Ben Jochai.

וויין

גערדוקט ביא געארג האלצינגער, קיין קעניגל פריסיל' בוכרוקער אין דייטשער אונד עברעאישער שפראכע.

W i e n, 1815.

Gebruckt bey Georg Soljinger, kais. königl. privil. Buchdrucker in deutscher und ebräischer Sprache.

בבא קמא דף קיד

שיטה

בבא קמא דף קי"ג ע"ב

מקובצת

ת"פ

דינר לפי שאמר במשנתנו אין פורטין. וספרים יש שגורסים אבל מקבלין ממנו דינר ומחזיר לו את השאר ולפי גירסא זו אפשר לפירושו של הרב. אלא שעדיין קשה מה בין דינר לפירוטות ומה לו לומר ומחזיר לו את השאר ופירוש רש"י ז"ל עיקר. הרשב"א ז"ל.

מוכס ואמר שמואל דינא דמלכותא דינא. וקא סלקא דעתין מוכס זה ישראל שקנה המכס מן המלך בסך ידוע או שמנה אותו גזבר וכיון דדינא דמלכותא דינא ישראל נמי מוכס לאו גזולן הוא. במוכס שאין לו קצבה שאין הרבר קצוב כמה יתן בחבילה של בגדים וכמה יתן בחבילה של פשתן, אבל נוטל הוא כמה שירצה ואין לו קצבה וזה אינו דינא דמלכותא שאינו דינא אלא בדבר הקצוב להם. הראב"ד ז"ל.

וכתב הרמ"ה ז"ל בפריטיו ז"ל: ושמע מינה דכי אמר שמואל דינא דמלכותא דינא בדבר שיש לו קצבה, אבל מיני מסים וארנונות שהמלך מטיל לצרכו ואין להם קצבה גולנות גמורה היא ואי זבין ארעא דישאל עלייהו זביניה לאו זביני. ע"כ.

נודרין להורגין. אף על גב דבעלמא אמרינן דברים שבלב אינן דברים הכא להנצל מאנס הגזולן שוינהו רבנן דברים כיון שאינו מוציא מפיו דבר מפורש לעקור מה שבלבו. ואי אמר בפירוש יאסור כל פירות שבעולם עלי לעולם או עד זמן פלוני אף על גב דאניס בממוניה מחייב לקיומי נדריה, אבל אי אנסיה דלישתבע האי לאו שבועה היא כלל, כיון דשלא כדון אנסוהו, ואי כדון אנסוהו שישבע להן שיעשה מה שהוא מחוייב לעשות בהא ודאי שבועה מעליא היא ומחייב לקיומי כיון דאירצי.

במוכס העומד מאליו בחזקה. והגן מתניתא דנודר להורגין ולחרמין וכו' והך מתניתא דכלאים נמי דאקשינן עלייהו דינא דמלכותא דינא, קא סלקא דעתין דאפילו בישראל שקנה המכס מן המלך קאמר שמואל להבריה ואמאי הרי היא גזלת ישראל ושני מאי דשני. ורב אשי אוקים להגן תרתי במוכס עכו"ם ומותר להבריה. רב אשי אומר לעולם במוכס שקנה מן המלך או שנתמנה גזבר ודבר שיש לו קצבה, אבל אין זה המוכס ישראל כי אם עכו"ם וכדרכי ישמעאל דאמר שבאין עליו בעקיפין, הילכך הברחה מותרת בין שקנה מן המלך או שנתמנה גזבר ממה נפשך גוי הוא המלך והגזבר שלו, ואפילו לרבי עקיבא נמי היינו משום דעקיפין חילול ה' איכא, אבל על ידי כלאים או על ידי נדר דליכא חילול השם מותר וכן בענין נודרין להורגין וכו' אבל מתניתא דהכא בישראל מיירי. הראב"ד ז"ל.

אבל הרשב"א ז"ל כתב וז"ל: במוכס עכו"ם עסקינן כלומר שקנה המכס מן הגוי. כתב הראב"ד ז"ל דרב אשי קאי אהגן תרתי דהיינו הך דכלאים והך דנודרין להורגין אבל מתניתין דהכא ודאי בישראל מיירי. וקשיא לי טובא דאי במוכס של בית המלך ובמוכס שיש לו קצבה האריך התירו לידור ולהוציא בשפתיו ואסרו פירות שבעולם עליו ולבטל בלבו ולומר היום שהרי שם דברים שבלב אינן דברים אלא שבמקום אונס התירו לו דגמר יפה בלבו ומבטל, אלמא דוקא במקום אונס ולהציל את שלו התירו הא לגנוב את המכס בעקיפין וליתול מה שאינו שלו לא התירו. ותדע דהתם גבי מתניתין דהנודרים הקשו ולברוח את המכס מי שרי והאמר שמואל ופריקי במוכס העומד מאליו ובמוכס שאין לו קצבה ולא הביאו שם האי פירוקא דרב אשי. אלא נראה דודאי הא דרב אשי לא קאי אלא אהאי דכלאים. וספרים שמוגהים [יש] שהביאו ההיא דכלאים באחרונה ועלה קאי רב אשי והוא הנכון. ע"כ לשוננו.

וזה לשון הרמ"ה ז"ל בפרטיו: רב אשי אמר אפילו תימא במכס שיש לו קצבה ועומד במצות המלך והכא במאי עסקינן כגון שהיה בעל המכס עצמו עכו"ם ולפיכך מותר לגזול ולהבריה ממנו כדתניא ישראל עכו"ם וכו', אבל אם היה המכס דבר שיש לו קצבה ועומד במצות המלך והיה בעל המכס ישראל אסור להבריה ממנו מפני שהוא גזול. ע"כ.

ולענין פסק כתב הרב המאירי ז"ל וזה לשונו: היה המוכס מעובדי האלילים הקדומים שאינם גדורים בדרכי הדתות והבריה ממנו את המכס הואיל ואין כאן גזל גמור ולא חילול השם אין מקפידין על כך. וכן אחד מאלו שבא עם ישראל לדין בערכאות של דייני ישראל אם הדיין יכול לזכותו בדיני ישראל מוטב ואם לאו יחזור לזכותו מצד נימוסו ורשאי לומר אף אתם כך דינכם, ואם לאו הואיל ואינו מוצא לפטרו בצד טענה יחייבהו ויכריחהו לשלם שלא יאמרו נושאין הם פנים לעצמן. ומכל מקום באותן הגדורים בדרכי הדתות לא נאמר כן אלא אם באו לפנינו לדין אין מעבירין להם את הדרך במלא מחט אלא יקרב הדין את ההר אם לו אם לשכנגדו. נמצא שאף עובדי האלילים ושאינם גדורים בדרכי הדתות אסור לגזולן ואם נמכר לו ישראל אסור לצאת מידו בלא פדיון וכן אסור להפקיע את הלואתו. ומכל מקום אין אדם חייב לחזור אחר אברתו כדי להחזירה לו ולא עוד אלא שאף מי שמצא אברתו אינו חייב להחזירה שמציאה מקצת קנין היא והחזרתה דרך חסידות ואין אנו כפופים לחסידות למי שאין לו דת. וכן טעותו אם טעה מאליו שלא מתחבולותיו ולא מהשתדלותו אין הכרח בהשבתו, ומכל מקום אם נודע לו על כל פנים חייב להחזירה וכן אף באבדה כל צד שיהא חילול השם בעיובה מחזירה, הא כל שהוא מעממין הגדורים בדרכי הדתות ועובדי האלהות על איזה צד אף על פי שאמונתם רחוקה מאמונתנו אינם בכלל זה אלא הרי הן כישראל גמור לדברים אלו אף באבדה ואף בטעות ולכל שאר הדברים בלא שום חילוק. ע"כ.

וגזל הגוי מי שרי והתניא אמר רבי שמעון וכו'. הקשה רבי מאיר אמאי לא משני רבי שמעון לטעמיה דדריש טעמיה דקרא ולעולם משום קדוש השם ומהאי קרא הוא דליף אף על גב דמשום רבי עקיבא קאמר לה נימא דרבי שמעון דריש טעמא דקראי בשם רבי עקיבא רבו אמרה כי היא דלעיל דאמרינן אליבא דרבי שמעון ולא מייתי לה משמיה דרבי עקיבא. ותירץ דעל כרחיה לאו משום קדוש השם הוא דבסיפא קתני יכול יגלום דמפרש ר"י יכול יטעה הגוי ויעשה אותו כגולם ואף על פי דטעות בעלמא מותר הכא אסור כי הגוי יודע שמטעין אותו אלא שאינו רשאי למחות, והשתא ליכא למימר טעמא משום קדוש השם כיון שהגוי אינו מוחה בטעות וגם הוא סובר שהישראל בעצמו הוא שוגג ואינו יודע בטעות ליכא משום קדוש השם. הרא"ש ז"ל.

דף קי"ג ע"ב: יכול יגלום עליו. כתוב בתוספות ונראה לר"י דהכי פירושו יכול יגלום עליו שיטעה את הגוי ויעשנו כגולם. הרא"ש ז"ל.

ומה שפירש רש"י ז"ל יכול יניח את הגוי לכפול וכו', לא נהירא כלל ודבר תימה הוא שהרי למה יש לו ליתן משלו בחנם ועוד תיפוק ליה מלא תחנם. תוספות שאנ"ץ.

והרשב"א ז"ל פירש מלשון גולמי כלי עץ כל דבר שאינו נגמר קרוי גולם, ולפיכך אמרו כאן מגיין שלא יחסר מגאולתו אלא יחשבו וידקדקו עמו ויתן לו כל מה שהוא חייב לו תלמוד לומר וחשב וכו'. ע"כ.

או לעקר זה הנמכר לעבודה זרה. פירש הרשב"א ז"ל לעקר לגוי שהוא עקר שהוא כומר לעבודה זרה עצמה. ע"כ.

עבר עברי גופו קנוי. הקשה רבי מאיר והא אמרינן בהשולח דגוי לא קני לישראל לגופו אלא למעשה ידיו. ותירץ